

haar opeens het woord uit den Hebrëerbrieff voor den geest: „Hij vond geen plaats des berouws, hoewel hij dezelve met tranen zocht.”

Wat men vreugd noemt, dat kinderlijk blij-zijn, dat alleen in de jeugd genoten wordt. Saartje had het nooit gekend. De armoede van het ouderlijke huis aan de eene zijde, en anderzijds de tooneelen harer verbeelding, de tooverpaleizen, die zich voor haar geest telkens verhieven, het bracht haar in een toestand, die haar buiten den gewonen levenskring sloot.

Haar moeder begreep haar niet, en dat sloot haar hart. En die haar kenden waren van gedachte, dat zij om iets mijmerde, en dat het nog wel eens heel slecht met haar kon afloopen. Maar onder dit alles was het gebed haar troost en haar kracht geweest. Zich overgeven aan God, Gods hoogheid te erkennen, er in toe te stemmen dat de pottenbakker macht had over het leem, en dat zij bestemd kon zijn om als wanscheppel een teeken te zijn van Gods macht, het was haar bij oogenblikken goed, al gevoelde zij ook, dat zij er onder verloorde. Kerkgaan was haar hoogste genot, en bij Gods kinderen te zijn, dat was het eenige wat haar verkwikte; want zij had de vromen zoo lief en hoorde hen zoo gaarne van hun onder vinding spreken.

Als volwassen meisje kwam ze in een zware verzoeking. Zij diende bij aanzienlijke lieden met twee kinderen: een zoon en een dochter. Met eenige onderscheiding werd ze behandeld, en eens had ze gehoord dat de freule tot haar mama zei: „We moeten onze Saar in waarde houden, dat scheppel is eigenlijk te goed om meid te zijn; ze heeft alle eigenschappen om te heerschen. We hebben nog nooit zoo'n meid gehad, en ik kan 't waarlijk niet begrijpen, dat onze lieve Heer aan wozens uit den lagen stand zooveel schoonheid en zooveel aanleg geeft, terwijl ze toch bestemd zijn om slaven te blijven.” Die woorden waren als vergif in haar aderen, en 't was of haar heele lichaam met adderbeten werd bedekt.

Doch erger verzoeking wachtte haar. Nauwelijks zes weken was ze in dien dienst, of ze ontdekte dat de jonker, een schoon jongman van 23 jaar, werk van haar maakte. Hij was voor haar het ideaal van een man, en zij gevoelde voor het eerst dat onnoembare, dat levenverterende, dat een vrouw alleen gevoelen kan. Waar zij was, maakte hij gezochte boodschappen. Dan vroeg hij haar dit, dan dat. „Och Saartje, wil je asjeblieft dit of dat eens voor me doen, je kan dat zoo netjes,” zoo ging het voort van het een tot het ander. Langzamerhand werd hij vrijer, dubbelzinniger werden zijn woorden. En onder dat alles droomde zij haar droomen. Wie weet, als het de weg eens was! Had de arme Ruth ook niet den rijken Boaz tot man gekregen? Maar dan kwamen die adders weer bijten: „Ze zijn toch bestemd om slaven te blijven!”

Eens op een avond, toen de familie uit was, kwam de knecht bij haar met de boodschap: „Saartje, of je even bij den jonker wilt komen.” „En ze zijn allemaal uit,” zei Saartje.

„Neen, de jonker is thuis,” en met die woorden verliet hij haar weer.

Zij beefde en werd doodsbleek; maar wegblijven durfde ze niet.

„De jonker is in de zijkamer,” riep de knecht

onder het heengaan. En dat verlichtte haar aanmerkelijk.

Wat daar voorviel heeft ze nooit volledig meegedeeld. Alleen weten we er dit van, dat de jonker voor haar op de knieën viel, een hartstochtelijke liefdesverklaring deed, zeide nooit zoo'n lieflijk wezen als 'thare aanschouwd te hebben, buiten haar niet te kunnen leven, en zoo voort. Zij vroeg of mijnheer en mevrouw er van wisten; hij sprak van samen heengaan naar 't buitenland. Zij sprak van haar afkomst; hij van zijn liefde en zijn geld. En hoe langer dat duurde, hoe akeliger het tooneel werd. De jonker werd woest, waanzinnig zoo het scheen. Als een bezetene vloog hij ten laatste naar aan. In dit verschrikkelijk oogenblik riep zij luide tot God: „o God, ontfem U, red mij, en doe mij een teeken, dat ik geen verworpene ben!” En gelijk iemand, die door een bliksemstraal wordt getroffen, zoo viel de jonker plotseling op den grond, „en ik,” zeide Saartje, „ik vloog de kamer uit, voor het eerst in mijn leven hopen dat ik niet verworpen was, maar dat God ook mijn gebed verhoorde.”

De afloop van het geval was, dat Saartje haar dienst opzei tegen November. Mijnheer en mevrouw en de freule begrepen er niets van. Allerlei gissingen werden gemaakt, allerlei oordeelen uitgesproken. Op een oogenblik, dat de jonker met zijn moeder alleen was, deed hij een volledige bekentenis van het gebeurde. „Het is een edele meid,” zei hij, en zijn moeder gevoelde het nog dieper dan haar zoon. Toen Saartje heenging, kreeg ze een fraaie zilveren knip van mevrouw tot aandenken.

Eenige jaren later was Saartje getrouwd met een palfrenier, die God vreesde en een goed man was. Niet zoozeer uit vurige liefde, maar meer uit gehoorzaamheid, en om uit het gedrag der aanbidders te komen, bovenal omdat zij meende in haar eigen huis God beter te kunnen dienen, had zij haar hand ten huwelijk gegeven. Haar ideaal van een man was evenzeer voor haar onbereikbaar als al het andere.

Gedurende haar huwelijk kreeg zij meer blijken van 's Heeren genade, meer geloof, meer kennis van de noodzakelijkheid en algenoegezaamheid van den Christus. Toch kwam telkens dat: „Ezau heb ik gehaat,” de rust en geringe vertroosting, die zij genoot, verstoren.

Bekend is de ramp, die Leiden op 12 Januari 1807, door het springen van een schip met buskruit, trof; de schoonste stadswijk, het Rapenburg, omscheppend in één reusachtigen, ontzettenden puinhoop, ijselfijf graf van een aantal harer burgers. De burgerij was gerust en zorgeloos, toen op dien rampzaligen middag eensklaps een hel en schitterend licht de oogen deed schemeren, een dof dreunend geluid de ooren vervulde. Men wist niet, of dat vuur van den hemel kwam, dan of de afgrond met dat krakend geweld was opengebarsten. Velen dachten en dachten, dat de groote dag des Heeren gekomen was, waarop de hemelen met gedruisch zullen voorbijgaan, en de elementen brandende zullen versmelt. In de eerste uren na de uitbarsting was de verwarring onbeschrijfelijk. Wie den dood ontkomen waren, dwaalden tusschen de puinhoopen rond, of zaten neer, verstuft, blind voor 't gevaar, dat ook hen nog voortdurend dreigde, en zoo verplet, dat zij geheel

onverschillig waren voor het redden zoowel van hunne betrekkingen als van hunne goederen.

Saartje, die een boodschap gedaan had, bevond zich op het oogenblik der ontploffing dicht bij de plaats des onheils. Levend ter helle varen, eeuwig verdoemd zijn, dat was alles wat zij uren lang dacht. Zij wist niet meer, dat ze op aarde was. En toen de damp eenigszins was opgetrokken, en het tooneel der verwoesting zichtbaar werd, en zij tot bewustheid kwam dat ze nog leefde, toen viel ze neer en riep met luider stemme: „Als een brandhout uit het vuur gerukt! Ik zal U hartelijk liefhebben, Heere, mijne Sterkle!”

Van dat oogenblik af had ze nooit meer geheel aan de liefde Gods getwijfeld. En hoe zal zij een jaar later in de Mare-kerk op den dank- en bededag ter herinnering aan Leidens ramp, onder het gehoor van Ds Schotsman genoten hebben, toen hij preekte uit Amos IV:11: „U die waart als een vuurbrand, die uit den brand gered is”.

RULLMANN.

RANDOM HET ZAKENLEVEN

Speculatie.

VI.

Hoofdstuk C.

De Effectenbeurs.

1. Laten wij thans in verband met ons onderwerp enkele woorden wijden aan de effectenbeurs en den effectenhandel. Wij verlaten daarbij eenigermate het terrein, waarop de bovengeschetste speculatiehandel zich beweegt en gaan dan ook verder dan een bespreking van de werkzaamheden, die aan het begrip „overbrugging van den tijd” noodzakelijk verbonden zijn, zou vorderen.

Doch het is nuttig om deze uitbreiding aan de bespreking te geven. Niet zoozeer om te voldoen aan de meening van velen, dat speculatie toch voornamelijk aan de effectenbeurs verbonden zou zijn, dan wel om te erkennen, dat in den volksmond het woord „speculatie” nu eenmaal een andere beteekenis heeft gekregen dan de economen daaraan geven. Het zou wel heel theoretisch zijn de leer der economen te gebruiken als kapstok voor een algemeene bespreking, als tot nu toe werd gegeven en voorbij te gaan aan de in de praktijk des levens ontstane uitbreiding (en verandering tevens) van de beteekenis dezer woorden. Als wij het goed aanvoelen, dan duidt de massa, als zij het woord „speculatie” gebruikt, voornamelijk op de onzekerheid als het voornaamste kenmerk van die speculatieve handelingen; de beroepsgedachte is daarbij van ondergeschikte beteekenis. Wanneer wij dan nu hier met deze opvatting rekening willen houden, dan mogen, ja moeten inderdaad enkele andere deelen van onze samenleving in deze bespreking een plaats vinden. Ongetwijfeld mag dan de voorrang hebben de effectenbeurs, maar wij zullen, zooals uit het navolgende zal blijken, nog op iets anders ook moeten wijzen.

II. Sprekende over de effectenbeurs en wat daarmee verbonden is, moeten wij ons al aanstonds

der wereld worden geprofeteerd. Maar van dit alles is niets in den tekst te vinden. Het doet mij buitengewoon genoegen dat ik hierbij met instemming kan verwijzen naar een woord dat Ds Berkhoff in verband met dit visioen zegt: „het gaat niet aan, deze profetie los te maken uit haar verband, waarin de HEERE haar geeft aan het volk Israël. Immers, er komt een opzettelijke verklaring bij, die haar op dit volk toepast”, en dan verwijst hij naar vs 11—14 (De Christusgeering, blz. 160). Als wij ons daaraan houden, — en dat moeten wij, dat eischt de eerbied voor Gods Woord, — dan is er geen enkele reden om in het visioen van de dorre doodsbeenderen iets anders te vinden dan de aankondiging van den terugkeer uit de Babylonische ballingschap. Men lette er op dat de authentieke, door God zelf gegeven verklaring twee dingen uitdrukkelijk uitspreekt: 1o. dat de doodsbeenderen zijn het gansche huis Israëls en 2o. dat het opkomen uit de graven is de terugkeer naar het land Kanaän. Welnu, als God zelf zegt: de doodsbeenderen zijn het huis Israëls, dan mogen wij er niet van maken: of de zondaren of alle menschen; wij hebben ons te houden, onverhiddelijk te houden aan Gods Woord. En als God zegt: het herrijzen uit de graven is de terugkeer uit de ballingschap (dat staat er zelfs tweemaal: in vs 12 en in vs 14), dan mogen wij er niet van maken: of de geestelijke levendmaking of de lichamelijke opstanding of de bekeering van Israël of de opbouw van het Nieuw-Testamentisch Godrijk, of wat dan ook; wij hebben ons te houden, onverhiddelijk te houden aan Gods Woord. En nu weet ik zeer wel, dat de verklaarders die in dit visioen al deze andere dingen zoeken dat niet doen met uitsluiting van den terugkeer uit de Babylonische ballingschap; integendeel, in den regel beginnen zij zelfs met dien terugkeer uit de Babylonische ballingschap op den voorgrond te plaatsen. Maar dit neemt niet weg, dat wij hunne verklaring beslist onjuist moeten achten, wijl in

POPULAIR-WETEN. SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

XXXI.

Het visioen der dorre doodsbeenderen, Ezechiel 37:1-14.

We komen nu tot een zeer bekend gedeelte uit Ezechiel's profetie: het visioen van de dorre doodsbeenderen. Dat we hier met een visioen, een gezicht, te doen hebben, en niet met werkelijkheid, leert ons vs 1 „en de HEERE voerde mij uit in den geest”. Daarin hebben we een onmiskenbare aanwijzing dat het „uitvoeren” niet plaats had in de lichamelijke van Ezechiel; wat hier wordt beschreven is een psychisch gebeuren: hoewel de profeet in werkelijkheid ter plaatse waar hij zich bevindt blijft, is het hem alsof hij naar buiten wordt gebracht, en hij ziet en hoort velerlei, dat uitsluitend als psychische ervaring, door Gods Geest bewerkt, moet worden geïnterpreteerd.

Hoedanig nu is het visioen dat de profeet aanschouwt? Hij staat in den geest plotseling bij een vallei, die hij vol doodsbeenderen ziet liggen. Van alle kanten moet hij er langs heen loopen (alweer in den geest), om ten volle onder den indruk te komen hoe talrijk die beenderen wel zijn. En dat niet alleen, maar zijn aandacht moet ook op iets anders gevestigd worden, en wel, dat die beenderen „zeer dor” zijn, volslagen uitgedroogd (vs 2). Over deze dorre doodsbeenderen moet echter de profeet zijn profetisch woord laten uitgaan, hij moet aan die beenderen aankondigen dat God ze weer met vleesch en zenuwen bekleeden zal en levend zal doen worden; en als hij aan dit Goddelijk bevel gehoor geeft en zijn profetisch woord door de

doodsvallei doet klinken, dan op eenmaal ontstaat er een merkwaardig geluid, een rumoer in de beenderen; ze beginnen zich te bewegen, ze voegen zich bij elkaar, er komt weer vleesch op en zenuwen, en God trekt daar een huid overheen, — en zoo liggen daar een menigte, weliswaar nog levenloze, maar dan toch menselijke lichamen (vs 8). Daarop ontvangt Ezechiel een tweede bevel om te profeteeren, dat de levensgeest in deze dooden varen zal; en als hij opnieuw zijn profetisch woord heeft doen hooren komt de levensgeest in de dooden, ze worden levend, rijzen overeind en staan op hun voeten: een onafzienbare menigte (vers 10).

Wat de beteekenis van dit visioen is, behoeven we niet te gissen. Het woord des HEEREN zelf geeft de verklaring: „deze beenderen zijn het gansche huis Israëls. Zie, zij zeggen: onze beenderen zijn uitgedroogd en onze verwachting is te loor gegaan”; maar het profetisch woord moet tot hen klinken: „Ik de HEERE zal uwe graven openen en u daaruit doen opstaan, o mijn volk, en ik zal u brengen in het land Israëls” (vs 11—14). Het volk Israël gevoelt de ballingschap als een doods-toestand; als volk is het gestorven, en te midden van de prachtmoumenten der Babylonische cultuur begraven; maar God zegt: Ik zal u uit dat graf weer opwekken, u als volk doen herleven en u terugbrengen in uw land. We hebben hier dus te doen met een aankondiging van den terugkeer uit de ballingschap in het zinnebeeld van herlevende doodsbeenderen.

Dit is zoo duidelijk, dat men er zich slechts over verbazen kan, dat er nog uitleggers geweest zijn, die hier wat anders in hebben willen zoeken. Met name gaat het dan hierom, of in dit visioen bij voorbeeld ook nog de geestelijke levendmaking, of de lichamelijke opstanding uit de dooden, ja zelfs de oprichting van het Nieuw-Testamentische Godrijk, of ook de bekeering van Israël tegen het einde

hier een wij vo daarin obligati Slech verbeter enkenle meenin ben te noemt moeten den eig gen. De dat he specul het ko

Hier als eig „groot” vermog leert. I lijkheid daard wereldd evengoe weeglijk Met c men dil lovensst opbreng voor he obligati zijn ge in de la bewijs p

Het is zoo ool met da van Dr waardoc munteer wijl va was om van der mocht r zich rek anzen g te herge komen, heeft ki wanneer o.a. het geweest

Nog o van der n.l. dit, de verk die daar ben en een kapi anders i wilde, sj rentestat

III. De deelen e

a. Een zooveels

strijd m zelf geg hebben te voege uit de B het rech momente levendm des vleer Wij moe blijven.

Natuur ook wees sche str terugvoer afschadu geven we de hierb Israëls g schaduwi bonds. M of in het rechtstro van den gegeven der voor

Is het op te wij de Bab keer uit over heel bodig kn wij, om sluiten, wordt va van Exec iets, wat zijn aan l de toesta dat alle t

zoowel van
derea.
had, bevond
ng dicht bij
helle varen,
wat zij uren
ze op aarde
as opgetrok-
g zichtbaar
dat ze nog
ider stemme:
rukt! Ik zal
Sterktel!"
meer geheel
hoe zal zij
en dank- en
ramp, onder
hebben,
die waart
gered is".
LLMANN.

IVEN

t ons onder-
effectenbeurs
arbij eeniger-
schetsste spe-
in ook verder
mheden, die
n tijd" nood-
en.
iding aan de
n te voldoen
eculatie toch
rbonden zou
n den volks-
maal een an-
de economie
eoretisch zijn
als kapstok
t nu toe werd
e praktijk des
lering tevens)
wij het goed
zij het woord
p de onze-
nerk van die
gedachte is
is. Wanneer
kening willen
rdaad enkele
in deze be-
feld mag dan
rs, maar wij
lijken, nog

en wat daar-
al aanstonds

van dit alles
doet mij buit-
instemming
Berkhoff in
gaat niet aan,
rband, waarin
raël. Immers,
die haar op
aar vs 11-14
wij ons daar-
dat eischt de
r geen enkele
re doodsbene-
aankondiging
ische balling-
entieke, door
ngen uitdruk-
deren zijn het
opkomen uit
land Kanaän.
eenderen zijn
t van maken:
ij hebben ons
n aan Gods
rijzen uit de
ingschap (dat
n in vs 14),
de geestelijke
tanding of de
n het Nieuw-
k; wij hebben
den aan Gods
t de verklaar-
dingen zoeken
an den terug-
; integendeel,
lien terugkeer
len voorgrond
dat wij hunne
hten, wij in

hier een beperking opleggen, door te stellen, dat wij voornamelijk over aandelen en den handel daarin hebben te spreken. De groote groep van obligaties valt vrijwel buiten ons onderwerp.

Slechts een enkele opmerking zij gemaakt ter verbetering van een misvatting, die wellicht bij enkelen nog bestaat. Men hoort n.l. wel eens de meening uitspreken, dat menschen, die gelden hebben te beleggen in wat men dan huishoudelijk noemt „papieren“, daarvoor uitsluitend zouden moeten nemen obligaties, dat zijn stukken, die aan den eigenaar een jaarlijksche vaste rente opbrengen. Daarbij wordt dan wel eens verder beweerd, dat het koopen van aandelen toch steeds een speculatieve handeling zou zijn, daarentegen zou het koopen eener obligatie dat element missen.

Hier tegenover nu is te stellen, dat iemand, die als eigenaar of beheerder van een groot (op dit „groot“ zij nadruk gelegd!) vermogen, dat gansche vermogen zou beleggen in obligaties, óók speculeert. Hij speculeert dan n.l. op de onveranderlijkheid van den rentestandaard. Die rentestandaard is evenmin als eenig ander ding in dit wereldleven een onveranderlijke grootheid. Hij gaat evengoed op en neer als alles wat aan het beweeglijke van dit leven mede onderworpen is.

Met de verandering van den rentestandaard ziet men dikwijls samengaan een verandering van den levensstandaard, zoodat de inkomsten, uit de rente-opbrengst verkregen, kort geleden nog voldoende voor het levensonderhoud van den eigenaar der obligaties, eenigen tijd later volstrekt onvoldoende zijn geworden. De historie van ons eigen land in de laatste twintig jaren heeft daarvan voldoende bewijs geleverd.

Het is wel eens nuttig om ter gelegener tijd en zoo ook thans, in dit verband van ons artikel, met dankbaarheid te herinneren aan het werk van Dr H. Colijn in zijn jongste ministerschap, waardoor hij de toen dreigende inflatie van onze munteenheid heeft weten te voorkomen. Het verwijt van mammon-dienst, toen tot hem gericht, was onredelijk, onbillijk en onjuist. Niet in dienst van den mammon, maar in dienst van zijn God mocht minister Colijn, ook naar onze overtuiging, zich rekenen te staan, toen hij zich inspande om onzen gulden en ons nationale crediet de vastheid te hergeven. Hij heeft daarmee een ramp voorkomen, die veel grooter is dan menigeen misschien heeft kunnen vermoeden en die duidelijk wordt, wanneer men de ellende heeft gezien, waaraan o.a. het Duitse volk in diezelfde jaren ten prooi gewoest is.

Nog op een ander gevolg van de veranderlijkheid van den rentestandaard moet worden gewezen, n.l. dit, dat bij een stijging van dien standaard de verkoopprijzen van obligaties dalen. Iemand, die daarin zijn gansche vermogen belegd zou hebben en gedwongen wordt tot verkoopen, zal dan een kapitaal-verlies hebben te lijden, hetwelk niets anders is dan een gevolg van een, zij het niet gewilde, speculatie op de onveranderlijkheid van den rentestandaard.

III. Doch nu de aandelen. Wat zijn eigenlijk aandelen en wat doet iemand, die een aandeel koopt?

a. Een aandeel is, heel eenvoudig uitgedrukt, het zooveelste deel van alle belangen, welke de onder-

neming, die haar statuair „kapitaal“ in een groot aantal stukken heeft verdeeld, neemt en ieder die zoo'n stuk, zulk een aandeel, koopt, neemt dus voor zijn portie deel aan het doen en laten van de onderneming zelf. Hij neemt dus ook deel aan de speculatieve handelingen, welke wellicht aan die onderneming inhaerent zijn en feitelijk, door het bestuur van die onderneming, in opdracht van de aandeelhouders worden uitgevoerd. Natuurlijk is het volkomen waar, dat niet ieder individueel zulk een opdracht geeft, maar toch moet ieder aandeelhouder zich voor oogen stellen, dat in zijn belang en met zijn geld de onderneming wordt gedreven en hij dus naast de geldelijke toch ook nog zedelijke verantwoordelijkheid draagt voor de gestie van het bestuur.

Is nu het nemen van zulke aandelen ook maar eenigermate veroordeeld, indien men nauwgezet rekening wil houden met alle geboden Gods, zooals een Christen zich die dagelijks voor oogen heeft te stellen? En dan luidt het antwoord daarop: neen.

Voor het nemen van aandelen kunnen alleszins redelijke motieven bestaan. In de eerste plaats zouden wij willen wijzen hierop, dat het bezit van aandelen aanvulling op en een correctie van het bezit van obligaties kan zijn. Het gevaar van de wisselingen van den rentestandaard wordt eenigermate geneutraliseerd door het bezit van aandelen. Wij kunnen hierop thans niet verder ingaan. De vraag blijft, welke verhouding men in acht heeft te nemen bij de belegging van een vermogen in obligaties en in aandelen valt buiten het kader van deze bespreking.

Als tweede argument voor de rechtvaardiging van het nemen van zulke aandelen zouden wij willen geven een verwijzing naar al hetgeen boven reeds gezegd is over de speculatie zelf. Indien het waar is, dat de speculatie niet om zichzelf te veroordeelen is, dan is het dus ook geoorloofd deel te nemen in een onderneming, welke in nader te bepalen vorm zal deelnemen aan den speculatie-handel. Er zou nog veel meer aan te voeren zijn, doch wij beperken ons tot de motieven, die ons algemeene onderwerp raken.

Na deze zeer korte aanwijzing van de rechtvaardigingsgronden, moeten wij thans echter ook wijzen op en waarschuwen tegen een vorm van aandelenkoopen, die met de bovenbedoelde niets gemeen heeft en dan ook in absoluten zin te veroordeelen is. Iemand, die aandelen koopt niet ter belegging van zijn vermogen, doch met geleend geld, uitsluitend met de bedoeling om in den kortst mogelijke termijn koerswinsten binnen te halen, verricht een handeling, die zeer te veroordeelen valt. Misschien, dat in een hoogst enkel geval de onzekerheidsfactor niet bestaat, doch dit kunnen wij thans niet verder uitwerken. In het algemeen heeft zulk z.g. „Koopen op prolongatie“ (speculeren met geleend geld) niets anders dan ellende veroorzaakt. Vanzelf volgt hieruit ook, dat afgekeurd moet worden, indien iemand aan zijn eigen dagelijksch bedrijf gelden onttrekt, die in dat bedrijf nu of later noodig kunnen zijn om daarmee eens een „gokje“ te wagen. Het streven naar winstbejag, hetwelk hierbij steeds voorzit, is niet te beschouwen. Het is vooral dit onbezonnen speculeren, waardoor de effectenbeurs zulk een treurige bekendheid heeft verkregen. Hier, veel meer

is het zonder nader betoog wel duidelijk, als tot de toenmalige Joden, die zoodanige gevoelens koesteren, gezegd wordt dat God hen uit hun „graven“ zal doen opkomen, die „graven“ te verstaan zijn van hun toenmaligen toestand, van het oordeel van Israëls nationale verbreking waaronder zij toen verkeerden. En dan is het eveneens duidelijk, dat het „opkomen“ uit die graven, zien moet op het herstel van Israël uit dien toestand van verbreking, waarin het destijds verkeerde: met andere woorden, de terugkeer naar hun land die hier wordt beloofd kan geen andere zijn dan de terugkeer uit de Assyrisch-Babylonische ballingschap. Ik zie niet in, hoe iemand die eerbied heeft voor wat de Schrift zelf zegt, het ooit anders zou kunnen verstaan. Hier te denken aan een belofte van terugkeer uit een andere, latere ballingschap, is, tenzij dat men eigen inzicht stelt boven het eigen woord Gods, niet mogelijk.

Wij mogen van dit visioen niet afstappen zonder nog een opmerking te hebben gemaakt. We hebben er op gewezen, dat in dit visioen zeker niet de algemeene opstanding der dooden, noch ook de zalige opstanding bepaaldelijk van de geloovigen wordt aangekondigd. Men kan daarom ook wel met zeker recht zeggen, dat hier de opstanding der dooden niet wordt geleerd. Voor zoover verschillende verklaarders de meening bestrijden, dat de opstanding hier wel zou worden geleerd, zullen wij hun moeten bijvallen. Maar daarmee is toch niet alles gezegd. Met nadruk moet er op worden gewezen, dat de achtergrond van het heele visioen toch wordt gevormd door de gedachte aan de mogelijkheid van de opstanding der dooden. Daarom is het ongetwijfeld te bound gesproken, wanneer iemand gezegd heeft dat hier aan zulk een opstanding niet gedacht wordt. Er wordt wel ter dege aan gedacht; het geheele visioen berust er op. De teekening van de dorre doodsbeneenderen die weer met vleesch en huid worden bekleed en waarin dan

dan op de goederenmarkt, vindt men de echte „gokkers“, die met hun eigen levensgeluk en met dat van anderen spelen. Men blijve daartegen op alle plaatsen en ten allen tijde met den meesten ernst waarschuwen.

Het behoeft bijna niet gezegd te worden, dat de belegging van een vermogen ook een voorwerp van nauwgezette studie moet zijn. Het lukraak kiezen van beleggings-objecten is even dom en verkeerd als het doen van een speculant, die zonder eenige voorbereiding zou gaan deelnemen in den speculatie-handel, als boven uiteengezet. De belegging van een vermogen moet een zaak van studie zijn en blijven. Men blijve trachten zich voortdurend op de hoogte te stellen van de gansche economische structuur en zoo ook van de kansen, goede en kwade, welke de onderneming, waarin men heeft deel genomen, houdt of krijgt. Zoo goed als een koopman in zijn bedrijf soms zal hebben te besluiten zijn verbintenissen te beperken, soms geheel stop te zetten, evengoed moet ieder, die door middel van aandelen, door anderen een bedrijf doet voeren, wat toch mede zijn bedrijf is, de kansen daarvan blijven beoordeelen.

b. Tot hier toe zou het nog mogelijk zijn de effectenbeurs ter zijde te stellen. Maar in het verdere van dit leven blijkt zulk een beurs toch een noodzakelijkheid te zijn.

Om allerlei oorzaken, welke hier geen nadere behandeling vereischen, kan het noodzakelijk blijken, dat iemand zich van zijn effectenbezit ontdoet. Daartegenover zijn er anderen, die wellicht een nieuw verdiend vermogen moeten beleggen. Voor al dezulken is de effectenbeurs een plaats van samenkomst. Hier vinden zij, die tot verkoopen geneigd zijn en de kooplustigen de gelegenheid elkander te vinden.

Meestal gaan zulke verkoopen met koerswinst of koersverlies gepaard. Zijn deze winsten en verliezen, principieel onderscheiden van de winsten en verliezen, welke in den gewonen goederen- of ook in den speculatie-handel worden gemaakt of geleden? In principe: neen. Het overdoen van een bedrijf of van een gedeelte daarvan behoeft, evenmin als het opnemen van een nieuwen deelgenoot in een eigen bedrijf, te beteekenen een onredelijk verlies of winst voor een der partijen. De sprankmakende menigte heeft een hard spreekwoord gemaakt, n.l. dat als er twee ruilen, een van hen moet huilen. Dit spreekwoord is niet alleen hard, maar het is ook onjuist. De theoretische verhandelingen van de economen hebben dit voldoende aangeetoond en wij willen ons thans van een nadere rechtvaardiging, ook van de koersverschillen, ontslagen achten en volstaan met de aanbeveling hetgeen de economen over dit punt hebben geschreven in studie te nemen. De omvang van deze bespreking zou al te zeer uitdijen, indien ook op dit punt nader werd ingegaan.

c. Op die effectenbeurs treden nooit koopers en verkoopers uit het publiek zelfstandig op. Alles geschiedt door middel van de commissairen.

Indien de handel op de effectenbeurs om zichzelf niet te veroordeelen is, dan is dus ook de functie van commissairen op de effectenbeurs, ook voor den Christen, geoorloofd te achten. Hij verricht toch door zijn tusschenkomst een volstrekt nuttige daad.

weer een levensgeest komt, gaat uit van de veronderstelling dat dooden weer kunnen opstaan, dat ze weer kunnen levend worden. Anders zou dit beeld niet gekozen zijn. Ook de wijze waarop de herleving van de doodsbeneenderen hier geteekend wordt bewijst dit. Men ziet hier een onmiskenbaren terugslag op het bericht in Gen. 2:7 aangaande de schepping van den mensch. Zooals daar eerst sprake is van de vorming van het lichaam en daarna van de inblazing van den levensgeest, waardoor de mensch tot een levende ziel, een levend wezen werd, zoo gaat het hier ook: eerst worden de dorre doodsbeneenderen weer tot mensche-lijke lichamen gevormd, en daarna worden ze door inblazing van den levensgeest tot levende menschen. Dat zou zoo niet geteekend zijn, als er niet de gedachte aan ten grondslag lag, dat dit metterdaad kan. Het is zeer te waardeeren in den jongsten verklaarder van Ezechiël, Dr Troelstra, dat hij er nadrukkelijk voor opkomt, dat, al wordt hier de persoonlijke opstanding uit de dooden niet betoogd of gepredikt, ze wel ter dege wordt ondersteld (in Tekst en Uitleg, IIe deel, blz. 115). Het blijft daarom ook ten volle gerechtvaardigd, wanneer men de vraag naar de idee der opstanding in het Oude Testament bespreekt, ook een beroep te doen op Ezech. 37:1-14. Mits men er goed van doordrongen is, dat de opstanding hier niet aangekondigd of geleerd wordt. Doch dat doet er ook niet toe. Wellicht is de plaats juist hierom nog van meer waarde, dat de idee der opstanding wordt verondersteld. Dit bewijst toch, dat deze idee, al vinden we haar in het Oude Testament niet vaak tot uitdrukking gebracht, in Israël lamelijk wel gemeengoed moet zijn geweest.

Men moet zich eens even indenken, op welke andere wijze iemand, die misschien voor zijn levensonderhoud aandeelen of obligaties moet verkoopen, kooplustigen zal vinden, indien hij niet de hulp zou kunnen inroepen van menschen, die van bemiddeling op dit terrein hun beroep maken. De effectenbeurs is nu ook te zien als de plaats, waar door het samentreffen van veel kooplustigen een uitgebreide handel mogelijk is, welke de behartiging van de belangen van verkoopers en koopers beter mogelijk maakt dan ooit aan eenig commissienaar zonder zulk een beurs zou gelukken.

Natuurlijk is hier niet nader te spreken over de inrichting van de beurs zelf, noch over enkele verkeerde practijken, die daar kunnen of zijn ontstaan. Het gaat slechts om het instituut zelf en het deelnemen daaraan door particulieren, zoowel als door de commissienaars in beroep.

(Wordt vervolgd.)

'sGr.

A. S.

Al weer een stap vooruit.

„De Standaard” schrijft:

Door Prof. J. A. du Plessis (niet te verwarren met Prof. J. du Plessis, van Stellenbosch), van Potchefstroom, is een rectorale rede gehouden, waaraan we het volgende ontleenen:

„Ons beskou die Gereformeerde Kerke as die mees suiwerse openbaring van die Kerk van Christus en dat daarom in engere sin kerkverband alleen kan bestaan tussen Gereformeerde Kerke of gemeentes, en waar buite die kerkverband van die eie Gereformeerde Kerke 'n ander kerkverband in dieselfde land is, wat eweneens verklaar dat hulle Gereformeerde is, mag 'n skeiding tussen sodanige Kerkgroepe ook nie gedek word deur die pluriformiteitsbegrip nie. Op een plek kan nie twee of meer Kerke, wat saam bou op een en dieselfde fondament van die waarheid, wees nie en in een dieselfde land kan nie twee Gereformeerde kerkverbande geskeie van mekaar leef nie.

In die geval van so 'n geskeie lewe kan alleen die onderskeiding van suiwer en onsuiver die deurslag gee en is dit die plig van elke gelowige om hom in kerkverband te voeg by die suiwerste openbaring van die Kerk. God kan alleen pluriformiteit in die lewe roep en nie mense nie.”

Wat die onderskeiding van „zuiver en onzuiver” betref: de confesie spreek van „kerk” en „secte”. Dat is duideliker. „Secte” is iets anders dan „sectarische gezindheid”, dit vergete men niet; ik kan van een „secte” spreken, zonder ook maar een persoon te veroordeelen.

De bioscoop, zooals ze is.

De Meijster schrijft in „Geref. Kh. Rotterdam”:

„Houdt uw kinderen uit de bioscoop”. Wie zegt dat? Welke duisterling durft zooiets aanraden?

Ik zal het u vertellen.

Deze uitspraak is gedaan op een conferentie van bioscoopdirecteuren te New-York, door een Directeur van een bioscoop-theater, het zoogenaamde Heckscher theater. Deze man had brieven ontvangen van verscheidene ouders, die zijn meening vroegen aangaande den invloed van de cinema op kinderen. Hij deelde nu op de conferentie mede, dat hij voor die ouders niets anders had dan deze waarschuwing: „houdt uwe kinderen uit de bioscoop-theaters”.

Afscheiding en Doleantie, en de vaderen van den hervormingstijd.

De J. v. d. Sluys schrijft in „Goudsche Kerkbode”:

Van Hervormde zijde worden en Afscheiding en Doleantie veroordeeld, ja zonde geacht. Schuilt daaronder niet dikwijls droeve onkunde? Hoe toch zijn de Hervormde gemeenten ontstaan in de 16e eeuw? Toen waren de christelijke kerken onder het juk van Rome. Door de Gereformeerden zijn toen en hier te lande en elders beurtelings beide wegen van Afscheiding en Doleantie bewandeld. Waar ze kans zagen, om de plaatselijke kerk als zodanig om te zetten, bleven ze in hun kerk en maakten die kerk van Rome los, zonder een nieuw instituut op te richten. Maar kon dit ter oorzaak van de macht der gewettigdheid of van de overmacht der Overheid niet, dan aarzelden ze evenmin om uit hun geïnstitueerde kerk waartoe zij behoorden, uit te gaan, en op nieuw terrein een nieuwe geïnstitueerde kerk op te richten. Het laatste kwam bijna altoos voor in Polen en Bohemen, Italië en Spanje, in Frankrijk en een deel van ons eigen land, het eerste stelsel daarentegen werd bijna overal in Zwitserland en Duitschland gevolgd, in Schotland en Engeland en voor wat de tweede periode van onzen worstelstrijd aangaat, in ons eigen vaderland.

Als in „De Gereformeerde Kerk” een lezer aan De Lingbeek de vraag voorlegt, hoe hij zulke opmerkingen van „Gescheidenen” moet beantwoorden, dan ben ik benieuwd hoe deze „Mede-Gescheidenen” daarop reageren zal. Antwoord zal er natuurlijk zijn.

Het speciale van den tekst.

Prof. Hoekstra schrijft in „Geref. Theol. Tijdschrift” over de prediking. Ook over „algemeene” waarheden:

Met algemeene waarheden raakt men spoedig uitgepraakt, men blijft niet frisch, en men laat het Woord Gods niet tot zijn recht komen in de bediening. De H. Schrift is een organisme, waarin elk lid een speciale waarde heeft op de plaats, die het inneemt. Een lid

van den vinger heeft een andere betekenis en werking als een lid aan den teen van een voet. Homiletische exegese bestaat in de eerste plaats dus hierin, dat de prediker laat uitkomen, welke de waarde van de speciale gedachte in het verband van den tekst is.

Wanneer ge op deze manier speciaal preekt, geeft ge den zin der woorden weer en benadert ge dichter de bedoeling, die de auctor primarius n.l. de H. Geest met de woorden heeft gehad. Ge wordt dan bewaard voor exegese, die een te sterk persoonlijk karakter draagt en voor inleggen in plaats van uitleggen. Aan inlegkunde kan ook de predikant doen, die zuiver is in de Geref. heijdenis en op wien uit het oogpunt van preeken-orthodoxie nooit eenige aanmerking behoefde gemaakt te worden. Ge beschermt u zelf voor motto-prediking. En motto-prediking — de radio getuigt er van — bestaat nog maar al te veel bij predikanten van orthodoxen huize. Bij motto-prediking kiest men liefst een korten tekst en hangt daaraan allerlei zelf gekozen ideeën buiten het tekstverband op. Het lijkt soms mooi, maar is geen bediening des Woords.

Hiertegenover wordt dan de „homiletische exegese” gesteld.

De homiletische exegese bestaat in de eerste plaats in het onderzoek naar het speciale van den tekst. Sommige predikanten uit vroegere tijden hebben dit wel eens nagelaten en zoo gepreekt, alsof elke tekst een algemeene waarheid bevatte. Ze namen een tekst uit Jesaja en preeken er over alsof deze in Romeinen stond. Het milieu van den tekst werd geheel verwaarloosd.

Zal men de homiletische exegese in de bediening des Woords tot haar recht laten komen, dan is noodig het gansche verband, waarin de tekst voorkomt, nauwkeurig te exegeteren en den inhoud van de geheele pericop zich helder voor den geest te stellen.

Deze verwijzing van wie algemeenheden ontgaan wil naar de Schrift is een weldaad. Want anders vervalt men soms in preeken met het jongste krantenberichtje, een verwijzing naar een of anderen heer of dame uit de „litteratuur”, of repetitie van de een of andere oratorische wending van een schrijver, hier of daar. Dan nog liever gezonde en nuchtere algemeenheden.....

De Opbouwschool.

„Het Zoeklicht” schrijft:

Ik heb juist een Berliner Tageblatt aan het station gekocht en lees daar in de Illustrirte Beilage, wat een zestienjarige vertelt van een „Opbouwschool”: dat zijn scholen waarin de leerlingen mogen denken en moeten denken, waar men een andere meening mag hebben dan de leeraars, zonder te moeten booren: „Hoe oud ben jij ventje? Als je zoo oud bent als ik, zal je wel anders praten!”

Het doel dezer scholen bestaat ook niet daarin, dat de leerlingen de meeningen van den leeraar, maar hun eigen mogelijkheden leeren kennen. De leerlingen kiezen zelf uit, in welk vak ze willen onderwezen worden, hebben hun tooneelvoorstellingen, bokspartijen, voordrachtenuurtjes, enz. De bijgevoegde plaatjes laten o.m. ook zien, dat de onderwijzers en onderwijzeressen... „in de schoolbanken zitten”.

De Wekker en de „comedie”.

Docent Van der Schuit schrijft in tweeder instantie, in verband met de samenspraken van chr. geref. jeugd-vereeningen:

Nu zal ik heusch niet beginnen met te trachten het verschil aan te geven tusschen dergelijke samenspraken en comedievertoon als waarop ik doelde.

Hier wordt dus verschil geconstateerd.

En wordt het eerste artikel van denzelfden schrijver onderstoven geworpen: dit had alleen eenigen zin, als er geen verschil bestond.

We hebben „De Wekker” dus eindelijk — al is het dan maar in een tusschenzinnetje — waar we het blad wilden hebben.

Dat dit feitelijke terugnemen niet zoo heet, en dat tegenover anderen het verschil verdoezeld wordt, dat tegenover eigen menschen schoorvoetend wordt toegegeven, — dat zullen we nu maar laten rusten.

Sprekende over samenspraken, haalt het blad een oordeel aan van wijlen Van Lingen:

Men bedenkt zoo vaak gesprekken, voert een paar personen sprekende in, personen, die alleen in de verbeelding bestonden, en verdichte woorden, welke nooit zijn geuit. Men vindt die in Tjil Uilen-spiegel, tusschen ik moen, kwik en kwak in Gideon, tusschen Knap en Knap, in De kleine Opwekker, tusschen Neeltje en Bram, in Schortinghuis tusschen begenadigde, Ongeofende, enz. Maar hoe dierbaar mij ook andere Schortinghuis moge wezen, ik heb een afkeer van dien vorm. De gesprekken zijn niet aldus gehouden, de vorm is onwaar, is leugen. De Heere, Die het onheilige in het offer haat, moet ook van het onware kled een afkeer hebben, hoe kunstvol het ook moge zijn, waaronder men zijn waarheid wil binnen leiden. De Heere ziet niet alleen op den inhoud, maar ook op den vorm, en de God der waarheid eischt in beide waarheid.”

Hier komen dus niet alleen Bart en Kees van „De Saambinder”, maar ook ettelijke catechisatieboekjes, zelfs de catechismen onder het oordeel (want die onderstelt des Zondags leermeester en leerling, die er dan niet zijn).

Waar men al niet toe komen kan, als niet onderscheiden wordt.

De kenmerken van een „bloeiende” gemeente.

Dr. Geelkerken schrijft in „Overtoonsche Kerkbode”:

De gemeente, de kerkeraad, de overgebleven predikant zullen met Gods hulp, trouw en krachtig de

schouders zetten onder hetgeen er voor het gemeentelijk samenleven en samenwerken in die periode gedaan moet worden. Het huis- en zieken-bezoek zal geregeld voortgaan, de catechisatie's zullen flink bezocht worden, de kerkdiensten zullen over groote opkomst niet te klagen hebben, de collecten zullen week aan week van onze offervaardigheid getuigenis afleggen, het onderling verkeer der gemeente zal de omgang zijn van broeders en zusters in Christus, kortom wij willen samen er onder 's Heeren zegen voor zorgen, dat deze kerk, als straks Ds Buskes mede zijn krachten aan haar weer gaat geven, in bloeienden toestand verkeert.

We hebben ook wel eens gelezen, dat al de hier opgesomde kenmerken met „bloeienden toestand” niets te maken hadden. 't Was zelfs farizeeusch, zulke kenmerken te zoeken. We verbliden ons over dezen terugkeer.

Het „barbertje” van Augustinus.

In „De Groene Amsterdammer” komt deze correspondentie voor in de rubriek van Charivari:

BARBERTJES.

R. te G. schrijft:

De meeste menschen zeggen altijd Rougeon-Macquart. Er zijn er zelfs, die het schrijven! (cf. Gisele No. 2860, van 26 Maart 1932, p. 5.). Ofschoon Zola's familie Rougeon Sr. heet. Is dit soms ook een barbertje?

En is „credo quia absurdum” niet een „reuzenbarber”?

Ik zie er niets barbersch in. Augustinus bedoelt, dat alleen het ongerijmde geloofd moet worden; het andere wordt begrepen.

Augustinus? Of Tertullianus?

Maar overigens moeten we over deze exegese nog eens nuchter nadenken.

De scheppingsdagen.

In het „Leidersblad” schrijft Prof. Aalders:

Wij zullen daarom de derde opvatting voor de juiste moeten houden, welke aan werkelijke dagen denkt, dat wil zeggen aan een telkens herhaalde lichtstraling, welke door het intreden van duisternis werd begrensd en daarom telkens zoowel morgen als avond had. Men is nog wel eens gewoon deze opvatting aldus te formuleeren, dat de dagen van Gen. 1 gewone dagen waren of dagen van 24 uur. Maar dit is heide ongetwijfeld onjuist. Dagen van 24 uur waren het daarom niet, wijl, zooals we zagen, het begrip „dag” in Gen. 1 duidelijk als een onafgebroken lichtstraling wordt ingevoerd, terwijl aan de z.g. dagen van 24 uur de gedachte ten grondslag ligt, dat lichtstraling en duisternis als een eenheid worden samengevat, het e i m a a l, in het Hebreuewsch altijd uitgedrukt door „dag en nacht”. Gewone dagen waren het ook niet, want, voor zoover als men daarmee bedoelt, dat ze op dezelfde manier werden afgebakend als de dagen, waarmee wij plegen te rekenen, d.w.z. naar de wenteling van de aarde om haar as, ten gevolge waarvan het gedeelte waar wij ons bevinden beurtelings naar de zon toe of van haar af is gekeerd, gold dit althans van de eerste drie dagen zeker niet, omdat eerst op den vierden dag de zon en de maan werden gesteld om scheiding te maken tusschen den dag en den nacht, en om tot teekenen te zijn tot gezette tijden en tot dagen en jaren (Gen. 1:14). Dit is zoo duidelijk, dat ieder het begripen kan. Daar komt nog bij, dat de dagen van Gen. 1 werkdagen Gods zijn, dagen waarop God Zijn scheppingsarbeid volbracht, en dat ze ook daarom zeker niet als gewone dagen kunnen worden aangeduid. Men bedenke toch, dat de schepping een geheel eigensoortig, majestueus werk Gods is, dat met niets anders is te vergelijken. Wil men aan de dagen van Gen. 1 een nadere qualificatie geven, dan doet men in ieder beval beter van buitengewone, dan van gewone dagen te spreken.

Uit dit gezegde vloeit tevens voort, dat men niet in staat is, ook maar iets omtrent den juistten duur van de scheppingsdagen te zeggen. De Heilige Schrift zelf laat er zich niet geen enkel woord over uit. Zij zegt alleen, dat het zes dagen waren. Maar naar welken maatstaf de duur van die dagen zou moeten worden gemeten, daarvan meldt ze ons niets. Alleen waarschuwt ze ons, dat wij ons niet zouden vermeten aan die scheppingsdagen den maatstaf aan te leggen, waarvoor wij tegenwoordig de lengte onzer dagen meten (en die, gelijk we allen weten, in verschillende tijden van het jaar verschillend is; bovendien is die op denzelfden tijd op verschillende punten van den aardbol ook weer verschillend). Want zij leert ons nadrukkelijk, dat, toen God den eersten dag maakte, die maatstaf nog niet gold.

Wij moeten ons deze dingen goed indenken en ze terdege vasthouden. Want dit is de eenige manier om in betrekking tot het vraagstuk van de scheppingsdagen, waarover al zoo dikwijls en helaas vooral met allerlei bijbedoelingen, geschreven en gesproken is, tot helder inzicht te komen. Hiermede blijven wij zuiver op den bodem van het getuigenis der Heilige Schrift en dat is de eenige vaste grondslag. Tegenover het moedwillig misverstand van enkelen, alsof de ontkenning van de mogelijkheid om den duur der scheppingsdagen te bepalen, hetzelfde zou zijn als het verdedigen van de tijdperken-theorie, zij nog met klem naar voren gebracht, dat die dagen evengoed korter kunnen geweest zijn dan onze allerkortste winterdag. Maar — of ze korter dan wel langer waren, wij weten er niets van. De Heilige Schrift houdt dit voor ons verborgen, en wij moeten niet wijzer willen wezen dan de Schrift.

Wij begonnen dit artikel met te zeggen: de toelichting van de wereld of tweede schepping vond plaats in zes dagen. Dat beteekent, dat de schepping van hemel en aarde, waarvan sprake is in Gen. 1:1 buiten die zes dagen valt. Het zal duidelijk zijn waarom. Als de eerste dag eerst begint met de formering van het licht, moet de schepping van hemel en aarde van Gen. 1:1 daaraan voorafgaan. Men heeft dit punt menigmaal tot een vraagpunt gemaakt, en dat zeet

verschillen en overwe sprekelijs. in het ee en dat een waarin de wereld pla

Dit is de

„De Wekke recht haar t dagen) afw: kunstelheis merkwardi Burchardi,

wien ann trent de a maar door waarin dan voor het ge

wijl dan d door de inc gegeven, di hebben gese

Murnix se Deze w prentje v ter gelege Spanje: (zag men l rechts zij glorie van veel milit luidde: M overreiker

Hetzelf tiebe per die artillie

Men st wapening sche rove dracht va van den wuste arb

Dat was ; Maar n het plant, jaardag (Azana —

Het wa makelijke derzaal d den een n het onder dat van d

Sociaal liepen gel De and

Zoo iets.

BOE

Ro

Heel lats vroeger beki sehe en dul volken wort korte inhouten; taberna die toch in blz. System Exegetisch gissing te ex aan het ein angenomer net zoo zeer schrift som 12: 31 goed buitengewo Maar tegen het geheel i weet, wat d

Pa

Ik vind h len. De sch waarschijn en wil vert stan, en ber nu eenmaa roman-vorm heid. Het „regel — nog auteur. En bedoeling v van een ron zestippeld, i

Wij men van het ch en wil me deze gebied twijfel daa